

MUVAHHİDLERİN (Almohad'ların) MİMARİSİ (1150-1250)

En geniş sınırlarıyla Muhavvid Hanedanlığı, 1200.

MUVAHHİDLER MURABİT DEVLETİNİ YIKARAK ONLARIN YERİNE GEÇEN BERBERİ HANEDANIDIR. 1146 VE 1248 YILLARI ARASINDA, BUGÜNKÜ İSPANYA TOPRAKLARININ BİR BÖLÜMÜ YANINDA KUZEY AFRİKA'DAKİ BAZI TOPRAKLARI DA DENETİMLERİ ALTINDA TUTMUŞLARDIR.

HIRİSTİYAN SALDIRILARI VE İÇ KARIŞIKLIKLAR SONUCU 1269'DA YIKILIRLAR. İBER YARIMADASI ÜZERİNDE HÜKÜM SÜRMÜŞ SON BÜYÜK MÜSLÜMAN DEVLETİR.

FAS'IN GÜNEYİNDEKİ YUKARI ATLAS DAĞLARINDA YAŞAMAKTA OLAN MUVAHHİDLER, (ALMOHADLAR) XII. YÜZYILDA MISIR SINIRINDAN ATLAS DENİZİNE KADAR UZANAN VE ENDÜLÜS'Ü DE İÇİNE ALAN BÖLGEDE, MURABİTLERDEN DAHA BÜYÜK BİR DEVLET KURARAK, BÖLGEDE SİYASİ BİRLİĞİ SAĞLAMISHLARDIR.

MUVAHHİD MİMARİSİ :

İMPARATORLUĞUN İKİNCİ HÜKÜMDARI VE HALİFESİ ABDÜ'L MÜ'MİNİN (1130-1163) OĞLUYLA TORUNU EBU YAKUP YUSUF VE YAKUBU'L-MANSUR, İSLAM KÜLTÜRÜNÜN EN PARLAK TEMSİLCİLERİNDİR. YÖNETİMLERİNDE ŞEHİRLERDEN İŞBİLİYE, RABAT VE MERAKEŞ (MUHTEMELEN BERBERİ DİLİNDE MUR (N) AKUSH/MURAKUSH :TANRININ TOPRAĞI; ARAPÇA KIRMIZI ŞEHİR) EŞSİZ BİNALARLA SÜSLENMİŞTİ.

MUVAHHİD MİMARİSİ, MURABİTLERİN MİMARİ GELENEKLERİNİN DEVAMI SAYILABİLİR.

MUVAHHİTLERİN DİNİ MİMARİSİ HAKKINDA BİLGİ PEK AZDIR.

SULTANLARIN YAPTIRMIŞ OLDUKLARI CAMİLERDEN BİR KAÇI BİLİNMEKTEDİR.

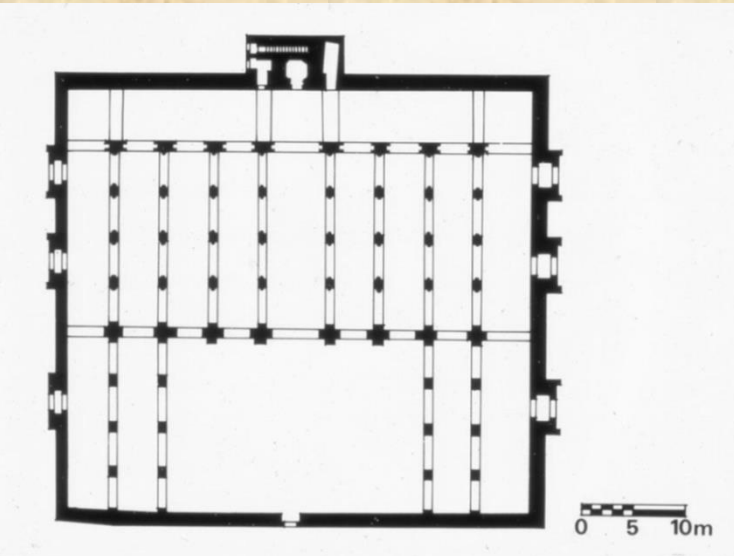
BUNLAR TİNMEL, KUTUBİYE, VE HASAN CAMİLERİDİR. TİNMEL CAMİİ İLE BUGÜN FASIN MERAKEŞ ŞEHRİNDEKİ KUTUBİYE CAMİİ ABDÜ'L-MÜ'MİN (1139-1163) ZAMANINA AİTTİR. HÜKÜMET MERKEZİ OLAN MERAKEŞ'DEKİ CAMİ İSLAM DÜNYASININ EN GÜZEL ESERLERİNDİR.

TİNMEL CAMİİ :

İSPANYADA KURTUBA İLE BUGÜNKÜ CEZAYİRİN BATISINDA MURABITLARIN KURDUĞU TLEMTEN KENTİNDEKİ CAMİLERE BENZEMEKTEDİR.

TİNMEL CAMİSİ, SAHINLARI KIBLEYE DİK OLARAK DÜZENLENMİŞ, MİHRAP ÖNÜ KUBBELİ, ÇOK AYAKLI CAMİLERDENDİR. HER SAHİN AYRI BİR KİREMİT ÇATI İLE ÖRTÜLMÜŞTÜR İSPANYA VE DİĞER KUZEY AFRİKA CAMİLERİNDE OLDUĞU GİBİ.

FES'TEKİ TLEMTEN CAMİİNDE OLDUĞU GİBİ AVLUNUN KISA KOLLARI ÜZERİNDE İKİŞER SAHİN UZANMAKTADIR. DİKDÖRTGEN AVLU BU SAHİNLARIN ÖNÜNDE YER ALMAKTADIR.

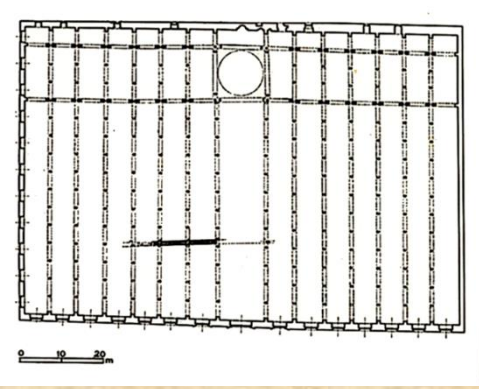

Tinmel Camii, Muvahhidler Dönemi

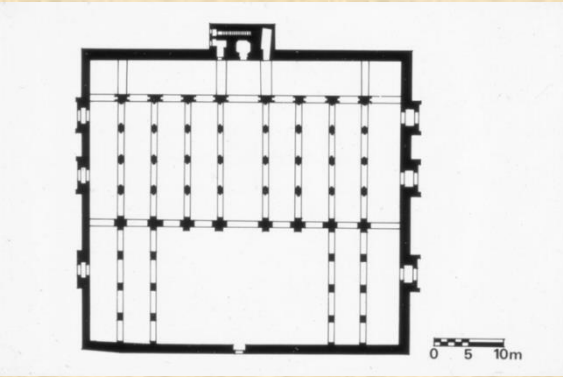
DUVAR KENARLARINDAKİ SAHNLAR DAHA GENİŞTİR VE BUNLAR AVLU KENARINDA DA DEVAM ETMEKTEDİR.

SAHNLAR (NEFLER) VE NİŞ (ing.BAY), DOĞULU BİR MATERYAL OLAN TUĞLA AYAKLARA SAHİPTİR. TUĞLA AYAKLAR BÜNYELERİNDE YARI GÖMME KOLONLAR (semi-engaged columns) BARINDIRIYORDU. AYAKLAR, ABBASİ DÖNEMİNDEN BERİ KULLANILMAKTAYDI, FATİMİ VE TOLUNOĞLU DÖNEMLERİNDE KAHİREDE DE UYGULANMIŞTI.

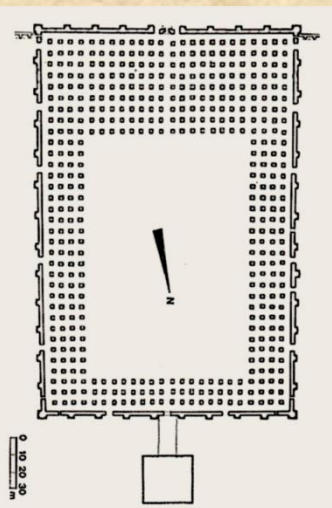
Mescid-i Aksaa / El-Aksa Camii, Kudüs

Tinmel Camii, Muvahhidler Dönemi

Samarra Camiü'l Kebir'in

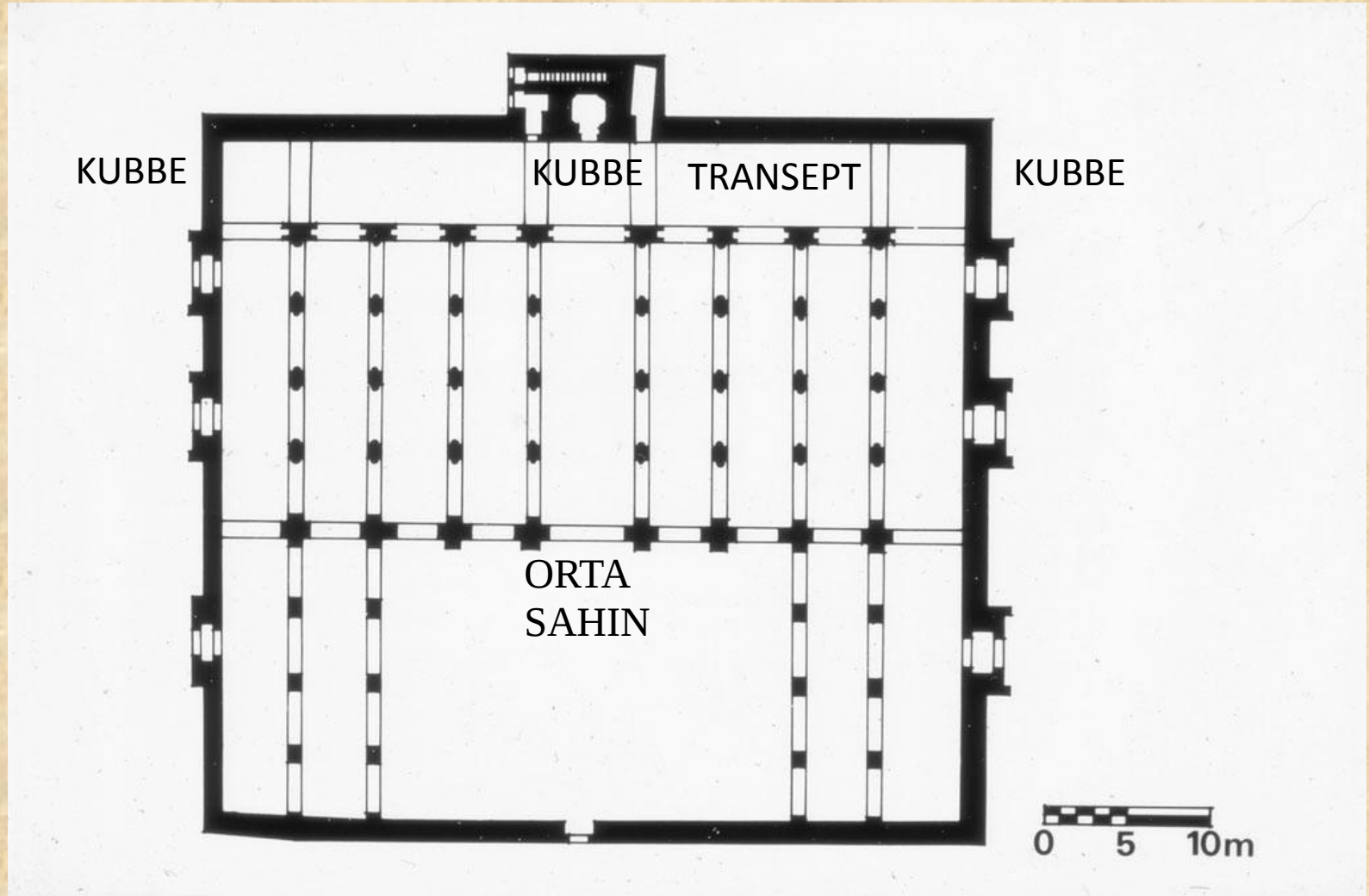

BU DÜZENLEME BİÇİMİ (PLAN) AGLEBİ DÖNEMİNDEN (909-1171) BERİ KUZEY AFRİKA CAMİLERİNDE (KAYRAVAN CAMİSİ) GÖRÜLMEKTEDİR.

EMEVİ DÖNEMİNDE KUDÜSTEKİ MESCİD-İ AKSA CAMİİ DÜZENLEMESİ BU MODELİN MUHTEMELEN İLK ÖRNEKLERİNDENDİ.

ABBASİ DÖNEMİNDE SAMARRADA DA (IRAK) BENZERİ DÜZENLEMELER YAPILMIŞTIR.

Tinmel Camisi zemin kat planı (Hoag'dan)

KIBLEYE DOĞRU UZANAN **ORTA SAHIN**, DİĞERLERİNDEN **DAHA GENİŞTİR**. CAMİ EKSENİNDE YER ALAN BU YOLUN (SAHNIN) **KIBLE DUVARINA PARALEL ENİNE SAHINLA (TRANSEPTLE) KESİŞTİĞİ YERDE**, KIBLE ÖNÜNDE **BİR KUBBE** YER ALMAKTADIR. KIBLE ÖNÜNDEKİ **ENİNE SAHNIN (TRANSEPTİN) İKİ UCUNDA İKİ KUBBE** DAHA BULUNMAKTADIR.

T NMEL CAMİİ, BAKIMDAN SONRA

Jami' al-Kabir Tinnel, Morocco

Jami' al-Kabir, Tinmel, Morocco, View of mihrab, atnalı kemer üstünde tırtıllı kemer bezeme.

MURABITLAR, MUVAHHİDLER VE DAHA SONRAKİ HÜKÜMDARLAR, MİMARİDEN ÇOK SÜSLEMeye YÖNELEREK, BU ALANDA YARATICI OLMUŞLARDIR.

SÜSLEME SANATINDAKİ BU CANLANMA, BİLHASSA XII. YÜZYILIN ORTALARINA DOĞRU MUVAHHİDLERDEN ABDÜ'L-MÜ'MİN'İN (HÜKÜMRANLIK:1130–1163) FASIN MARAKEŞ VE TİNMEL ŞEHİRLERİNDE YAPTIRDIĞI CAMİLERDE GÖRÜLÜR.

STÜKO (yüzeyleri düzgünleştirmek için kullanılan, yarı akışkan, kum, kireç vs. karışımı harç/alçı sıva) SÜSLEME MİMARİ ÇİZGİLERE ZARAR VERMEDEN BÜTÜN TUĞLA YÜZEYLERE YAYILMAKTA, ATNALI BİÇİMİNDEKİ KEMERLER TIRTILLANMAKTA, SÜSLEME BÜTÜN İSLAM MİMARİSİNDE OLDUĞU GİBİ BİTKİ VE GEOMETRİK BEZEMELERDEN OLUŞMAKTADIR ARTIK.

Interior view of the prayer hall,
KUTUBİYE CAMİİ

Interior view of the ceiling

MUVAHHİDLERİN SÜSLEMESİ KENDİLERİNDEN ÖNCEKİ MURABITLARA GÖRE DAHA ZARİF VE DENGELİDİR.

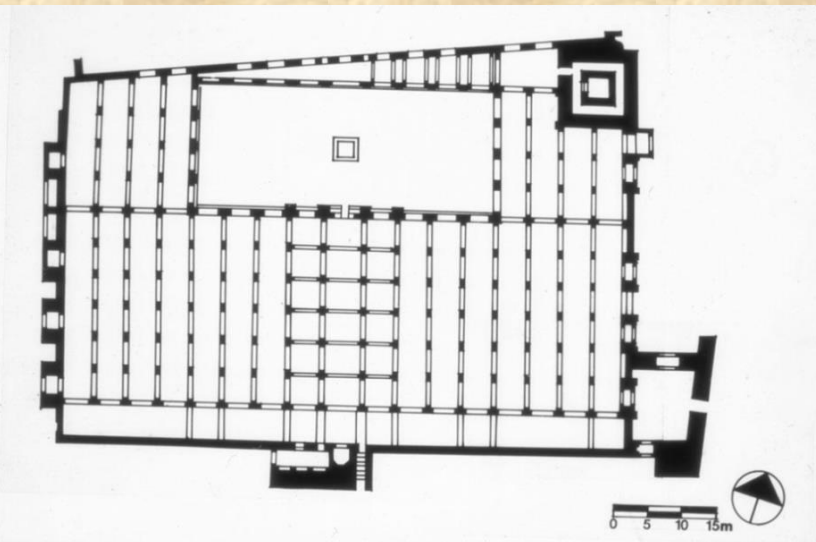
BİTKİ DEKORU YENİ BİR GELİŞME GÖSTERMİŞTİR. HURMA YAPRAKLARI TEKRAR TEKRAR KULANILMIŞ, ÇEVRELERİ ÖZENLE ÇİZİLMİŞTİR. ŞEKİLLER OLGUNLAŞMIŞ, YAPRAKLAR KALINLAŞMIŞ, BİRBİRİNE GİREN DAMARLAR HAREKETLENEREK KIVRAKLAŞMIŞTIR.

KUTUBİYE CAMİİ :

MARAKEŞDEKİ KUTUBİYE CAMİİ DE TİLMEN CAMİİNE BENZER BİR PLANA SAHİPTİR. ÇOK AYAKLI ARAP CAMİİ TÜRÜNDENDİR.

SAHINLAR, **SURİYE (BAZİLİKA) GELENEĞİNE UYGUN OLARAK KIBLEYE DİK YÖNDE DÜZENLENMİŞTİR.** ANCAK **KIBLE DUVARI DAHA GENİŞ OLDUĞUNDAN** MEDİNE CAMİ GELENEĞİ İLE DE UYUMLU **KARMA BİR PLAN ŞEMASI** GELİŞTİRİLMİŞTİR. AVLUNUN İKİ KISA KOLU ÜZERİNDEKİ CAMİ SAHINLARI DEVAM ETMEKTE, VE BURADA DÖRTLÜ REVAK UYGULAMASI GÖRÜLMEKTEDİR.

AVLU, ENDÜLÜS KURTUBADAKİ CAMİÜ'L-KEBİR İLE FASTAKİ KARAVİYN CAMİSİNDEN FARKLI, FASTA TİNMEL İLE CEZAYİRDE TLEMSEN CAMİLERİNDEKİNE BENZER ŞEKİLDE YERLEŞTİRİLMİŞTİR. HARİM BÖLÜMÜ AVLUNUN UZUN KENARI BOYUNCA AVLUYA AÇILMAKTADIR.

KUTUBİYE CAMİSİNİN
GÖRÜNÜŞÜ. SOLDA
BÖLÜMÜNDEKİ
KEMERLER.

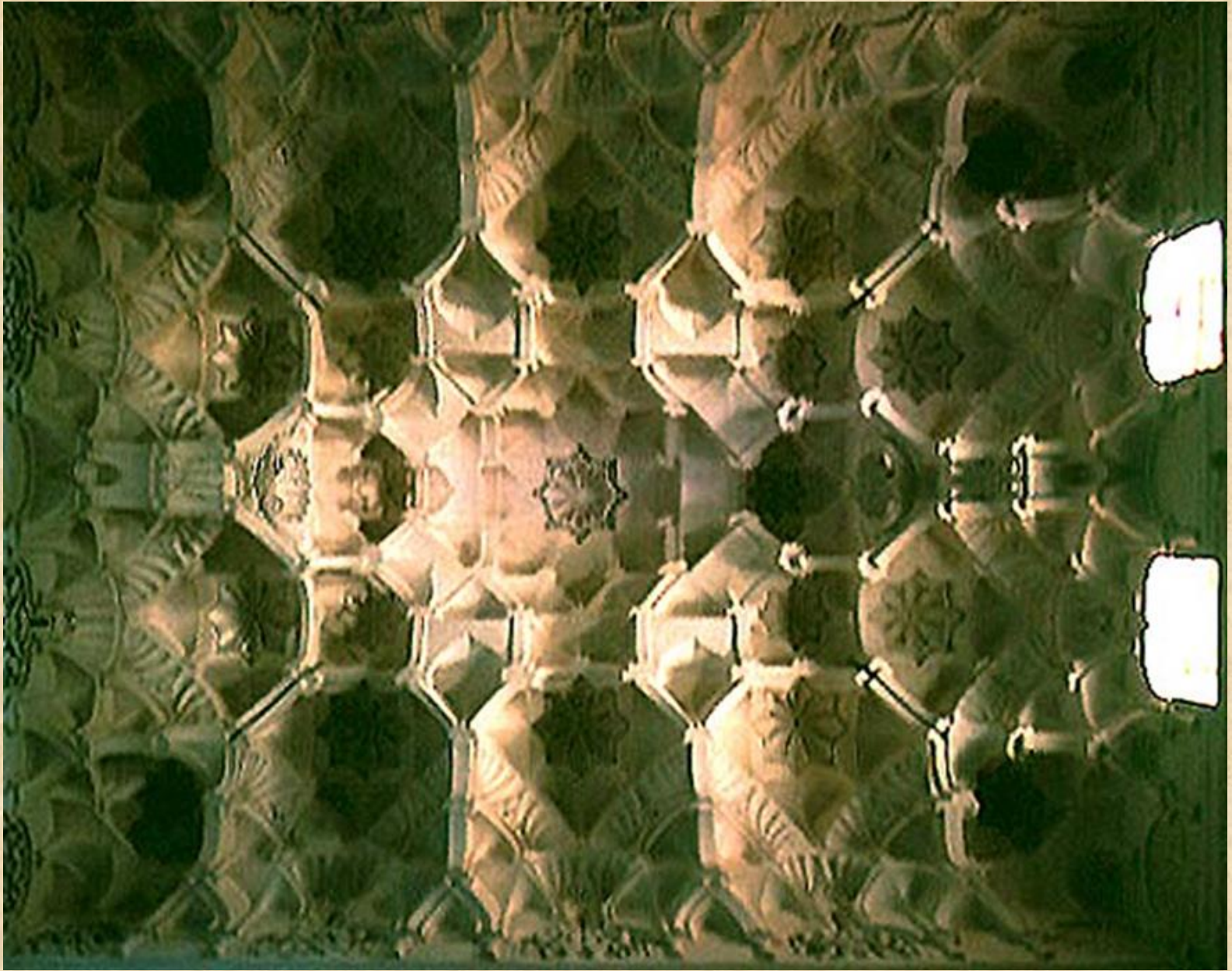
İÇTEN
HARİM
ATNALI

Jami' al-Kutubiyya Marrakech, Morocco, Mihrab with polylobed arch

STÜKO (ALÇI SIVA) SÜSLEMENİN MİMARİYİ BOZMADAN TUĞLA YÜZEYLER ÜZERİNDE UYGULANMASI VE TIRTILLI KEMERLER.

Kutubiyye Camii, view into muqarnas vault near qibla wall

TONOZLU HÜCRE TAVANLARINDA (KAVSARALARDA) MUKARNASLAR.

Kutubiyye Camii,

MİNARE İÇİNDEKİ **KABURGALI KUBBE** (ribbed cupola)

KUTUBİYE CAMİİ

CORDOBA, TİNMEL VE MERAKEŞ CAMİLERİNDE OLDUĞU GİBİ KUTUBİYE CAMİİNDE DE SAHINLAR AYRI KİREMİT ÇATILARLA ÖRTÜLMÜŞTÜR.

KUTUBİYE CAMİİ Minaret and main portal

YÜZEYLER BÖLÜMLERE (PANOLARA)
AYRILMAKTADIR.

SÜSLEME GENEL OLARAK BÜTÜN İSLAM
DÜNYASINDA OLDUĞU GİBİ **BİTKİ VE**
GEOMETRİK BEZEME KULLANILMIŞ.

BURADA GEOMETRİK SÜSLEME
KARMAŞIK BİR HAL ALMIŞTIR.

KUTUBİYE CAMİİ Minaret

GEOMETRİK SÜSLEME BİTKİ BEZEMEDEN GERİ KALMAZ.

KEMERLER ÇOĞUNLUKLA DİLİMLİDİR. BEZEME KEMER DİZİLERİYLE BİÇİMLENMİŞTİR. KEMERLER CANLI KIVRIMLARIYLA HEM ZARİFTİR HEM DE GÜÇLÜ BİR GÖRÜNÜM SERGİLEMEKTEDİRLER.

BU DÜZENLEMELER KAPI VE PENCERE PERVAZLARINDA DAHA DA ETKİLİ KULLANILMIŞ, BAZEN DE KEMERCİKLERDEN MEYDANA GELEN DÜĞÜMLER/ANTRÖLAKLAR MİNARENİN BÜTÜN CEPHESİNİ KAPLAMIŞTIR.

XII. YÜZYIL SANATKARLARI ÇOKRENKLİ (POLİKROMATİK) ÇİNİ MOZAYİKLERİ (ZELLİJ) MİNARELER ÜZERİNDE BOLCA KULLANMIŞLARDIR.

KUTUBİYE CAMİİNİN FİRUZE RENKLİ LEVHALARI GÜNEŞTE GÖZ ALICI BİR GÖRÜNÜM SERGİLEMEKTEDİR.

KUTUBİYE CAMİİ Minaresi

KUTUBİYE CAMİİ MİNARESİ

antrolac adı verilen düğüm motifleriyle oluşturulmuştur. Kullanılan bu motifler özellikle 6. yüzyıl Geç Roma Kilise Zeminlerinde kullanılan son derece tipik bir tasarımdır.

S.47,48 http://www.webftp.gazi.edu.tr/gsf-kob/yayinlar/senerpdf/sener_2013_orhan.pdf

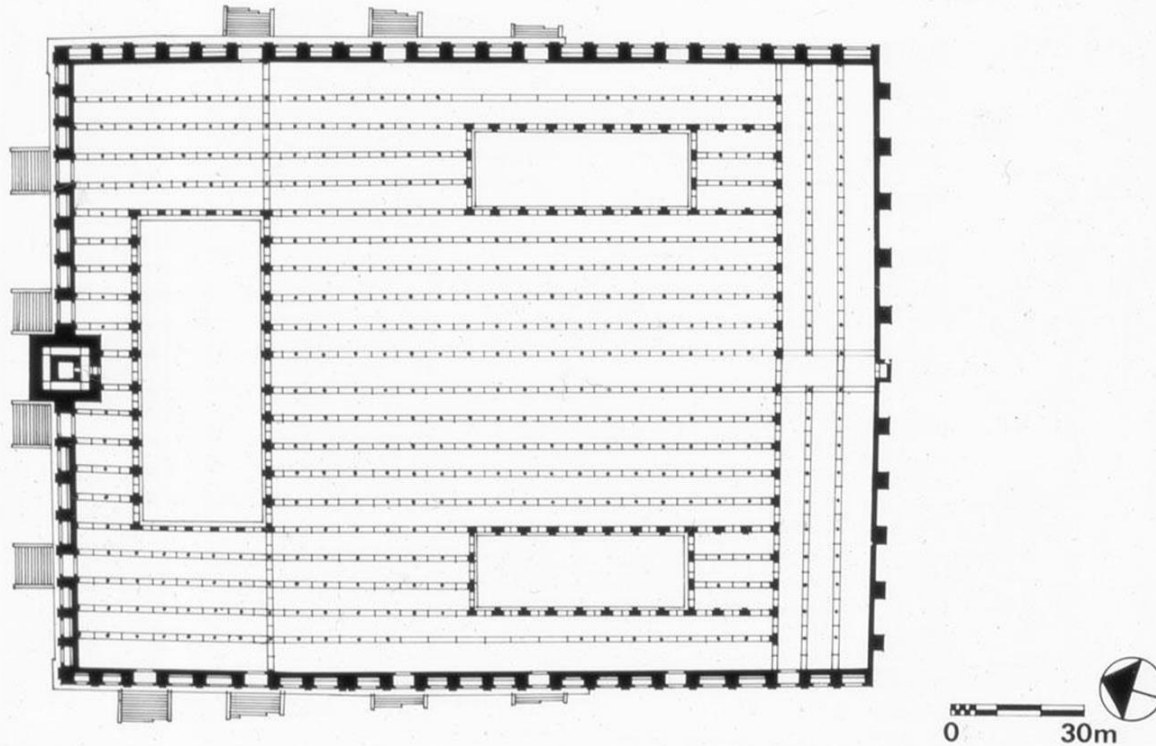
KUTUBİYE CAMİİ İÇTEN GÖRÜNÜŞÜ

MUVAHHİDLER DÖNEMİNDE SÜSLEME MİMARİYE TABİ TUTULDUĞU HALDE, XIV. YÜZYILDAN İTİBAREN MİMARİ SÜS BOLLUĞU ALTINDA KAYBOLMAĞA BAŞLAMIŞTIR.

HASAN CAMİİ

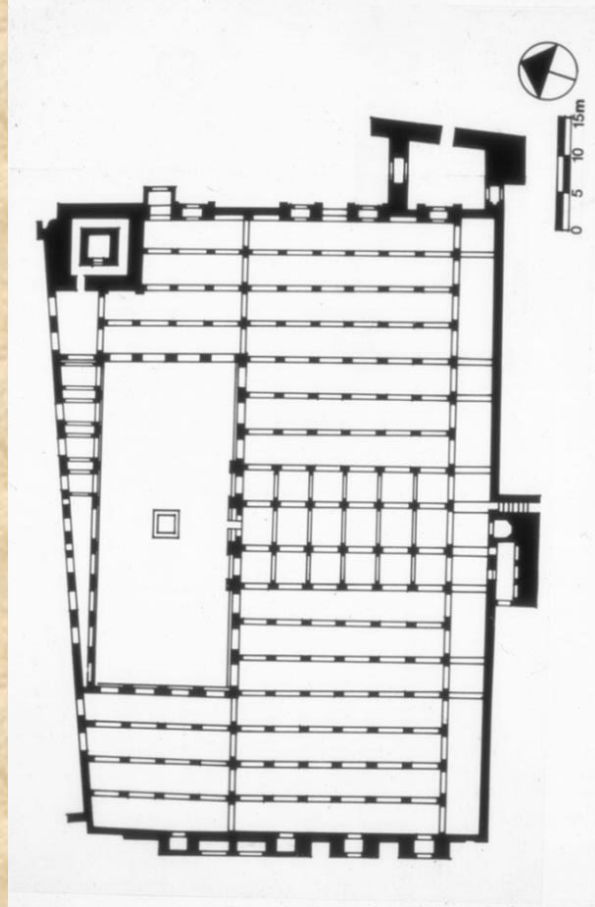
YAKUBÜ'L-MANSUR'UN **RABAT'TA** YAPTIRDIĞI, **KAZILAR SONUCU** MEYDANA ÇIKARILAN HASAN CAMİİ DAHA DA BÜYÜKTÜR. **KERPİÇTEN** YÜKSEK DUVARLARLA KUŞATILAN CAMİNİN ENİ 139.40 M., BOYU 183.10 METREDİR. VE ÇOĞU KUZEY AFRİKA, ENDÜLÜS (İSPANYA) CAMİLERİ GİBİ **DİKDÖRTGEN BİÇİMİNDEDİR.**

BÜYÜK KENARLARINDA **ALTIŞAR**, ESAS GİRİŞ (MİNARE) CEPHESİNDE **DÖRT KAPI** BULUNAN **DUVARLAR DAYANAKLARLA/PAYANDALARLA** DESTEKLENMİŞTİR.

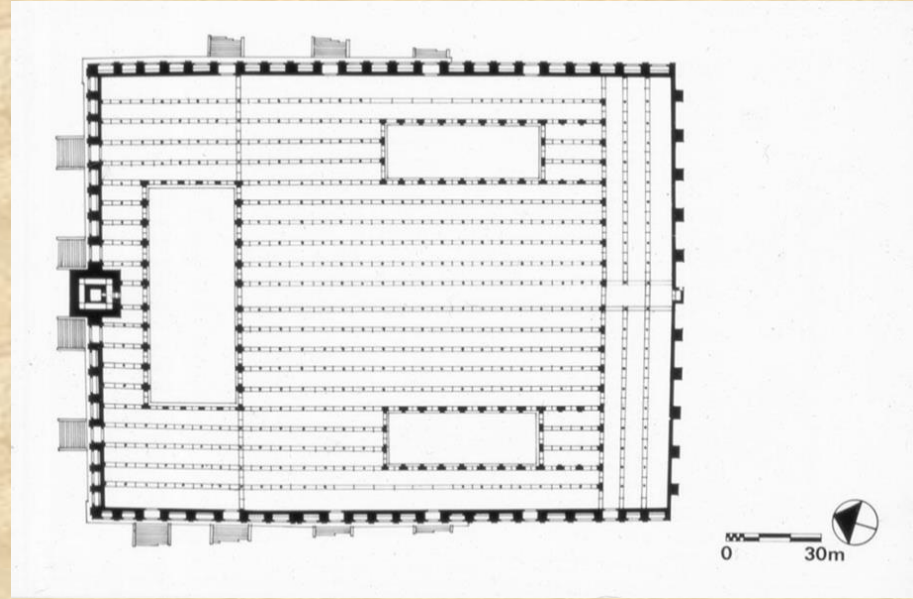

Floor plan (after Hoag)

KUTUBİYE CAMİSİ

HASAN CAMİİ

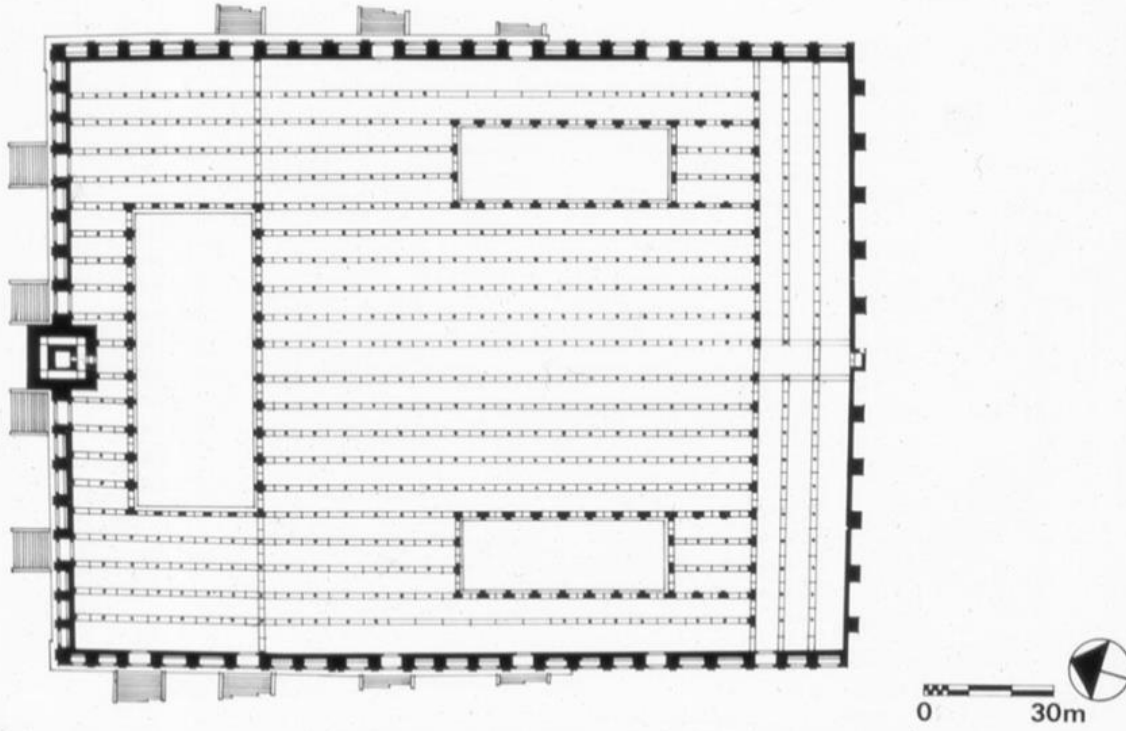

HASAN CAMİSİNDE MİNARENİN BULUNDUĞU BÖLÜM KUTUBİYE CAMİSİNDE MİNARENİN BULUNDUĞU BÖLÜME BENZER. MİNARE AVLU DUVARINDA YER ÇOĞUNLUKLA DA AVLU EKSENİNDE YER ALMAKTADIR.

Kayravan Camii, 8-10.yy.

HASAN CAMİİ

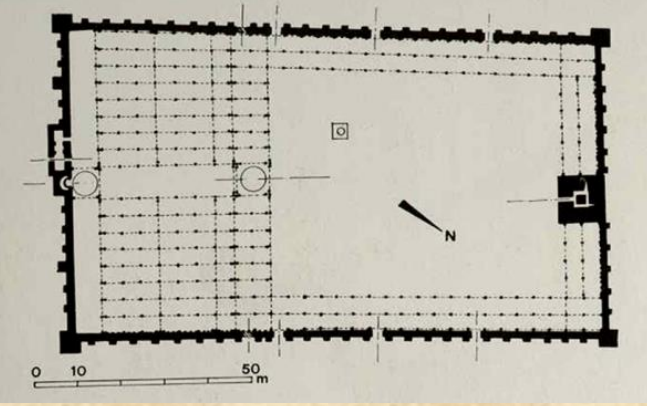

GİRİŞ AVLUSUNUN
GÜNEYİNDEKİ HARİM
BÖLÜMÜ, ENİNE
OLDUĞU KADAR
BURADA
DERİNLEMESİNE DE
BÜYÜMÜŞTÜR. BU VE
BAŞKA NEDENLERLE
MİMARİ GELENEKTEN
BİR BAKIMA AYRILIR.

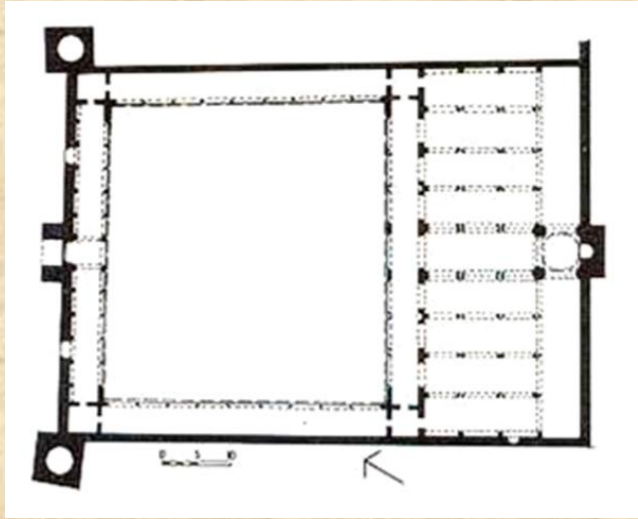
TAM BİR KARE OLAN HAREM BÖLÜMÜNDE DOĞU-BATI YÖNÜNDEKİ DUVARLARA PARALEL DİKDÖRTGEN İKİ KÜÇÜK YAN AVLU DAHA BULUNMAKTADIR. KIBLE DUVARİ ÖNÜNDE, KIBLE DUVARINA PARALEL ÜÇ SAHN (YOL, TRANSEPT) YER ALIR. HAREMDE KÜÇÜK İKİ AVLUNUN BULUNMASININ SEBEBİ CAMİNİN AŞIRI BÜYÜK OLMASINDAN OLSA GEREK.

MİHRAB DUVARINA DİK ORTA SAHİN (GALERİ) HER ZAMAN OLDUĞU GİBİ DİĞERLERİNDEN DAHA GENİŞTİR.

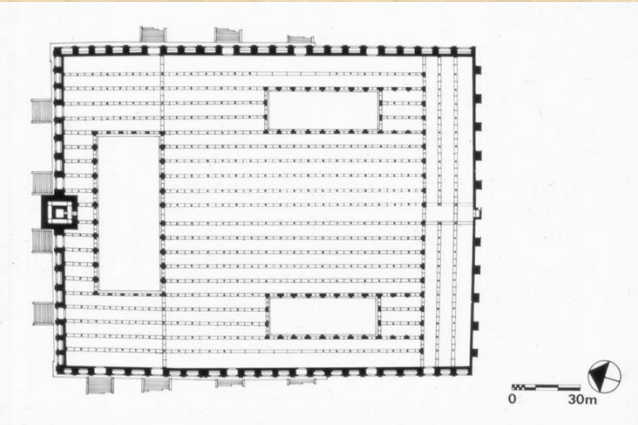
CAMİNİN ÖN CEPHESİNDE, DUVAR ORTASINDA YER ALAN MİNARE, İÇTE VE DIŞTA DUVAR YÜZEYİNDE ÇIKINTI YAPMAKTADIR.

Kayravan Camii-i Kebiri,
(Aglebi dönemi)
günümüzdeki planı, 836,
Tunus.

Mahdiya Camii Kebiri planı,
Fatımi dönemi (916).

HASAN CAMİİ

**TRANSEPT GİBİ KIBLE
DUVARI ÖNÜNDE VE ONA
PARALEL, AYNI
ZAMANDA DİĞER
YÖNDEKİ SAHNLARA DİK
YAPILAN SAHN
DÜZENLEMESİ İLK DEFA
KUZEY AFRIKADA
AGLEBİ CAMİLERİNDE
(KAYRAVAN)
GÖRÜLMEKTEDİR.**

**DAHA SONRALARI FATİMİ
(MEHDİYE) VE
DİĞERLERİNDE DE
BENZERİ
DÜZENLEMELER
YAPILACAKTIR.**

HASAN CAMİİ kalıntıları, Historic view, minaret from remains of central nave

HASAN CAMİİ İÇİNDEKİ MERMER SÜTUNLARIN ÇOĞU YUVARLAK KESİTLİYDİ VE BAŞLIKLARI SADEYDİ. KOLON BAŞLIKLARI TABLA ALTINDA YUVARLAKLAŞAN YASTIKLARDAN MEYDANA GELMEKTEYDİ.

AVLULARIN ETRAFINDA VE ÜÇ SAHNLİ TRANSEPT BOYUNCA SIRALANAN AYAKLARA BAĞLI YARIM SÜTÜNLER BULUNMAKTAYDI.

Jami' al-Hassan Rabat, Fas (Morocco).

HASAN CAMİİNİN YAKLAŞIK 44 METRE YÜKSEKLİĞİNDEKİ MİNARESİNİN ÇAĞDAŞI, 1196'DA YAPIMI TAMAMLANAN KUTUBİYE MİNARESİ, İLE 1196'DA YAPILAN, İSPANYOLLARIN KHİRALDA DEDİĞİ İŞBİLİYE MİNARESİNİN MALZEMELERİ FARKLI, BEZEME ÖZELLİKLERİ AYNIYDI.

HASAN CAMİİNİN MİNARESİ PEMBE RENKLİ KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR.

Jami' al-Hassan Rabat, Morocco

KUTUBİYYE

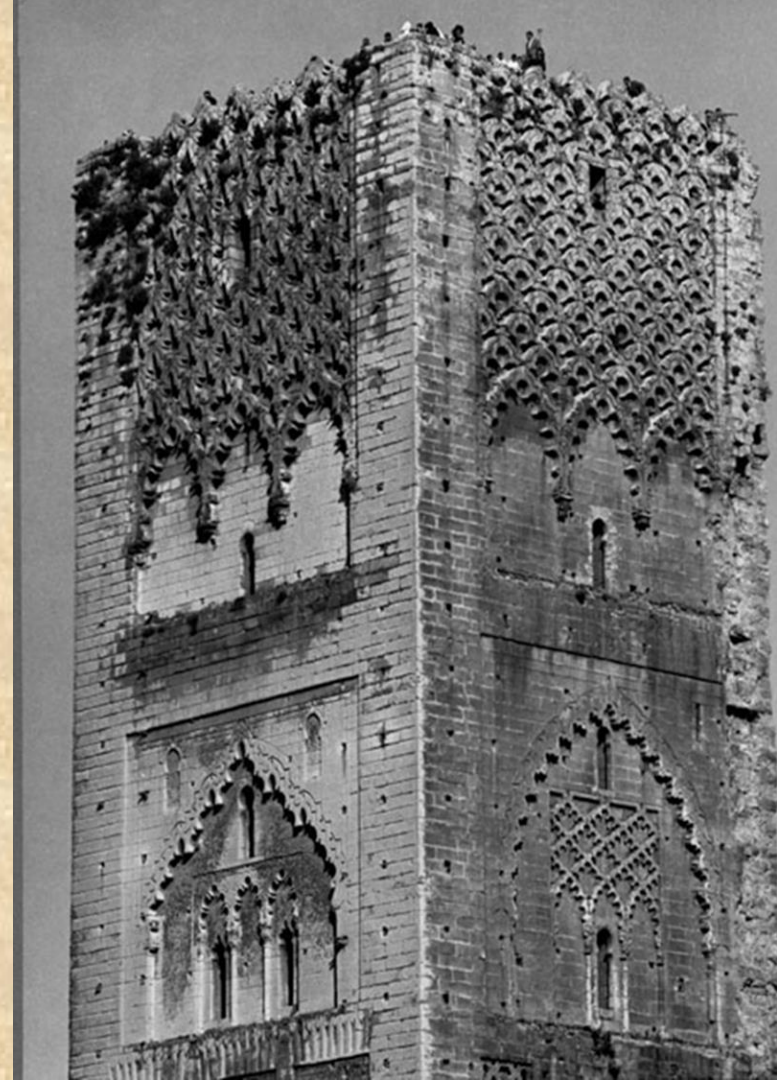

KHİRALDA CAMİİ

GENEL DÜZENLEME, İÇ BÖLÜMLER, HER ÜÇ MİNAREDE DE (HASAN, KUTUBİYYE, KHİRALDA) BENZERDİR. MİNARELER KARE PLANLIDIR. BİR SEREN (TAŞIYICI DİREĞİN) ETRAFINDA DÖNEN MERDİVENLE, ETRAFINDA KORKULUK DUVARI BULUNAN GEZİNTİ YERİNE (ŞEREFEYE) ÇIKILIR. MÜEZZİN BURADAN YANİ ŞEREFEDEN EZAN OKUNURDU.

Hasan Camii Minaresi Üst Kısmı, Jami' al-Hassan Rabat, Morocco

MİNARELERDEKİ SÜS ÖGELERİ DE BENZERDİR. HER MİNAREDE BENZER ÖGELERLE DEĞİŞİK DÜZENLEMELER YAPILMIŞTIR. KULLANILAN SÜS ÖGELERİ SAĞIR VEYA AÇIK PENCERELERİ ÇERÇEVELEYEN TEK VEYA SIRA KEMERLER, GİRİFT (FARSCA-AZERİCE DOLAŞIK) (ARABESK, İÇ İÇE GEÇMİŞ, BİRBİRİNE DOLANMIŞ EĞRİLERLE, YAPRAK VE DALLARIN MEYDANA GETİRDİĞİ) BEZEMELİ PANOLAR VE GEÇMELİ DİLİMLİ KEMERCİKLERDİR.

Kayravan Camii minaresi, 8-10.yy.

AGLEBİLER DÖNEMİNDE (800-909) YAPILMIŞ OLAN KAYRAVAN CAMİİ (836) MİNARESİ, DAHA ÖNCEKİ AFRIKA VE İSPANYA MİNARELERİYLE KARŞILAŞTIRILACAK OLURSA, MİMARİ VE BEZEME AÇISINDAN BİRÇOK BENZER ÖZELLİKLER GÖRÜLÜR.

MİNARE CAMİ EKSENİNDE YER ALMAKTADIR.

KUTUBİYE'NİN ZARİF MİNARESİ KIRMA TAŞTANDIR.

Muvahhidler dönemi
minaresi

Rönesans dönemi

Ortaçağ hristiyanlık
dönemi

KHİRALDA CAMİİNİN 76 M. YÜKSEKLİĞİNDEKİ MİNARESİNİN AŞAĞI KISMI MUVAHHİDLERDEN KALMADIR. KHİRALDA MİNARESİ, RÖNESANS DÖNEMİNDE ÇAN KULESİ OLMUŞTUR. 27 METRE YÜKSEKLİĞİNDEKİ ÜST BÖLÜMÜ HİRİSTİYANLARIN YAPTIĞI EKTİR. 1568'DE TEPEYE, HAFİF RÜZGARLA DÖNEN BÜYÜK BİR HEYKEL DİKİLMİŞTİR. KHİRALDA İSMİ, DÖNEN ANLAMINDAKİ, KHİRA KELİMESİNDEN GELMEKTEDİR. KHİRALDA'NIN MİNARESİ/ GİRALDA ÇAN KULESİ, TUĞLADANDIR.

MURABITLAR VE MUVAHHİDLER ZAMANINDAN KALMA BİR SARAY BULUNMADIĞINDAN KURTUBA (İSPANYA/ENDÜLÜS) HALİFELERİ GİBİ, XI-XII. YÜZYILLARDA MAĞRİB (BATI AFRİKA) HÜKÜMDARLARI GİBİ YAPILARINI SÜSLEMEDE İNSAN-HAYVAN FİĞÜRLERİNE YER VERİP VERMEDİKLERİ BİLİNMEMEKTEDİR. XIII.-XIV. YÜZYILLAR İÇİN DE AYNI ŞEKİLDE HÜKÜMDARLARIN DAVRANIŞLARI BİLİNMEMEKTEDİR.

BU DÖRT ASIR İÇİNDE MAĞRİB'İN OLDUKÇA MUTAASSİP DAVRANDIĞI SANILMAKTADIR. ZAMANIN EN HÜR DÜŞÜNCELİ BİLGİNLERDEN İBNİ HALDUN BİLE TASVİR YASAĞINI BÜTÜN GÜCÜYLE SAVUNMUŞTUR.

MUVAHHİDLERİN BÜYÜK İMPARATORLUĞU XIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA PARÇALANIR, YERİNE DÖRT YENİ DEVLET KURULUR. BU DEVLETLER YAKLAŞIK ÜÇYÜZ YIL BOYUNCA DEVAM EDER VE OLDUKÇA PARLAK BİR MEDENİYET MEYDANA GETİRİRLER.

İSPANYA YARIM ADASINDA İSE MÜSLÜMANLARIN ELİNDE TEK BİR NOKTA, BENİ NASR (BENİ AHMER) DEVLETİNİN MERKEZİ OLAN GERNATA KALMIŞTIR. BU KÜÇÜK DEVLET TAM İKİ BUÇUK ASIR BOYUNCA HİRİSTİYANLARA KARŞI DİRENİR. İSLAM UYGARLIĞININ İSPANYADAKİ BU SON PARLAK DÖNEMİNİ EL HAMRA SARAYI TEMSİL ETMEKTEDİR.

1492'DE FERDİNAND İLE İSABELLA'NIN GERNATA'YI ALMALARI SONUCU SEKİZYÜZ YILA YAKIN BİR SÜRE BOYUNCA İSPANYA'DA MUHTEŞEM BİR KÜLTÜR VE SANAT YARATMIŞ OLAN İSLAM HAKİMİYETİ SONA ERMİŞTİR.